

Міністерство освіти і науки України
Відокремлений структурний підрозділ
«Любешівський технічний фаховий коледж
Луцького національного технічного університету»

ЕКОНОМІКА, ОРГАНІЗАЦІЯ ТА ПЛАНУВАННЯ

Методичні вказівки до виконання практичних робіт

**для здобувачів освітньо-професійного ступеня фаховий молодший бакалавр
освітньо-професійної програми Галузеве машинобудування
спеціальності 133 Галузеве машинобудування
галузь знань 13 Механічна інженерія
денної форми навчання**

УДК 330(07)

III 71

До друку

Голова методичної ради ВСП «Любешівський ТФК Луцького НТУ»

_____ Герасимик-Чернова Т.П.

Електронна копія друкованого видання передана для внесення в репозитарій коледжу

Бібліотекар _____ М.М. Демих

Затверджено методичною радою ВСП «Любешівський ТФК Луцького НТУ»

протокол № _____ від «_____» _____ 2023 р.

Рекомендовано до видання на засіданні випускної циклової (методичної) комісії харчового виробництва, галузевого машинобудування, готельно-ресторанної справи та обліку і оподаткування

протокол № _____ від «_____» _____ 2023 р.

Голова циклової методичної комісії _____ Кравченко Т.Ф.

Укладач: _____ В.М. Шмаль, викладач

Рецензент: _____

Відповідальний за випуск: _____ Кузьмич Т.П., методист коледжу

Економіка, організація та планування [Текст]: методичні вказівки до виконання практичних робіт для здобувачів освітньо-професійного ступеня фаховий молодший бакалавр 4 курсу, галузь знань 13 Механічна інженерія спеціальності 133 Галузеве машинобудування денної форми навчання / уклад. В.М. Шмаль. - Любешів: ВСП «Любешівський ТФК Луцького НТУ», 2023. – с.25

Методичне видання складене відповідно до діючої програми курсу «Економіка, організація та планування» з метою вивчення та засвоєння основних розділів дисципліни, містить тести та питання для самоконтролю, задачі для розв'язання та перелік рекомендованої літератури.

ЗМІСТ

Вступ.....	4
Практичне заняття № 1.....	5
Практичне заняття № 2.....	7
Практичне заняття № 3.....	10
Практичне заняття № 4.....	12
Практичне заняття № 5.....	13
Практичне заняття № 6.....	14
Практичне заняття № 7.....	16
Практичне заняття № 8.....	18
Практичне заняття № 9.....	22
Практичне заняття № 10.....	22
Рекомендована літератури.....	24

Вступ

Підприємства як самостійні ланки економіки виробляють продукцію, надають різноманітні послуги як з метою задоволення потреб населення, так і для власного виробництва. Сучасне підприємство – це складна система, що об'єднує і використовує різноманітні ресурси: людські, матеріальні, фінансові, інформаційні тощо. Ефективне управління підприємствами неможливе без вивчення їх сутності та взаємозв'язків. Від того, як підприємства використовують власні ресурси, наскільки якісною та конкурентоспроможною є вироблена ними продукція, як вони здійснюють інноваційні перетворення, значною мірою залежать добробут населення й економічна могутність держави загалом.

Економіка підприємства як конкретна галузь науки й навчальна дисципліна базується на пізнанні та свідомому використанні економічних законів і закономірностей функціонування та розвитку суспільного виробництва.

Економіка підприємства – це наука про ефективність виробництва, шляхи і методи досягнення підприємством найкращих результатів при найменших затратах.

Крім того, в нових ринкових умовах господарювання підприємство несе повну відповідальність за результати своєї роботи. А це вимагає адекватної зміни в підготовці спеціалістів.

Поєднання теорії та практики допоможе в процесі навчання сформувати фахівця, здатного розуміти складні проблеми розвитку економіки в цілому.

Практичне заняття № 1

Тема: Сутність підприємства та підприємництва.

План практичного заняття

1. Поняття підприємства, його ознаки та класифікація.
2. Форми об'єднань підприємств.
3. Сутність і принципи підприємницької діяльності.
4. Посередницька підприємницька діяльність.

Контрольні запитання до теми

1. Поясніть сутність категорій «підприємство», «підприємництво», «бізнес».
2. Охарактеризуйте види об'єднань підприємств.
3. Проаналізуйте принципи, на яких будується підприємницька діяльність в Україні.
4. Здійсніть класифікацію підприємств за усіма можливими ознаками.

Тематика рефератів

1. Поняття підприємницького успіху. Показники підприємницького успіху.
2. Історія виникнення франчайзинга.
3. Закордонний досвід підтримки малого бізнесу.
4. Етика підприємництва.
5. Проблеми інвестування бізнесу в Україні.
6. Організація консалтингової діяльності.

Тестування

1. Які переваги мають суб'єкти малого підприємництва в ринковій економіці?

- а) адаптація до місцевих умов господарювання;
- б) рівень ризику;
- в) гнучкість і оперативність;
- г) залежність від великих компаній;
- д) низька потреба в капіталі;
- е) обережність господарюючих партнерів при укладанні договорів.

2. Причини невдач у малому бізнесі:

- а) незмінність керівництва фірмою;
- б) некомпетентність;
- в) керівник - жінка;
- г) шкідливі звички;
- д) фінансування.

3. Що розуміють під підприємницькою діяльністю?

- а) самостійну діяльність;
- б) ініціативну діяльність дієздатних громадян;
- в) отримання прибутку;

г) всі відповіді невірні.

4. Псевдопідприємництво - це:

- а) здійснення підприємницької діяльності без реєстрації;
- б) здійснення підприємницької діяльності без ліцензії;
- в) організація підприємницької діяльності без наміру її здійснювати;
- г) прикриття забороненої діяльності.

5. Виробниче підприємництво - це:

- а) залучення і використання грошових коштів;
- б) самостійний вид діяльності;
- в) процес виробництва конкретних товарів;
- г) здійснення робіт і надання послуг.

6. До власних коштів (капіталу) підприємства належать:

- а) статутний капітал;
- б) резервний фонд;
- в) будівля;
- г) нерозподілений прибуток;
- д) готова продукція;
- е) дебіторська заборгованість.

7. До активів підприємства належать:

- а) збитки; б) кредиторська заборгованість;
- в) додатковий капітал; г) патенти;
- д) короткострокові банківські позики; е) необоротні фонди.

8. Прибуток - це показник:

- а) ефективності виробництва;
- б) економічного ефекту.

9. Чистий прибуток підприємства визначається як:

- а) різниця між балансовою прибутком і обов'язковими відрахуваннями від прибутку до бюджету, фонди та резерви вищих організацій;
- б) різниця між виручкою від реалізації і відрахуваннями до фондів і резерви підприємства;
- в) різниця між виручкою і сукупними витратами на виробництво і реалізацію продукції.

10. До основних фондів відносяться:

- а) машини; б) готова продукція;
- в) незавершене виробництво; г) ноу-хау.

11. Які залучені кошти є для підприємства найдешевшими:

- а) дебіторська заборгованість;
- б) позика банку;
- в) кредиторська заборгованість;
- г) облігаційну позику.

12. Які елементи витрат підприємства відносяться до змінних витрат:

- а) витрати на сировину;
- б) витрати на паливо;
- в) орендна плата;
- г) амортизація;
- д) відрядна заробітна плата.

Практичне заняття № 2

Тема: Основні фонди підприємства. Оборотні кошти підприємства.

План практичного заняття

1. Загальна характеристика основних фондів підприємства.
2. Класифікація і структура основних фондів.
3. Облік та оцінка основних виробничих фондів.
4. Знос та амортизація основних фондів. Відтворення основних фондів підприємства.
5. Економічна суть, структура оборотних фондів і оборотних засобів підприємства.
6. Оборотність оборотних засобів підприємства, показники оборотності.
7. Елементи, які входять до складу оборотних фондів підприємства.
8. Показники оцінки ефективності використання оборотних коштів підприємства.

Практичні завдання

Задача 1.

Первісна вартість основних фондів підприємства на початок року склала - 600 тис. грн, вартість виробничих фондів, що вводяться - 100 тис. грн, вартість основних фондів, що вибувають - 500 тис. грн. Тривалість експлуатації основних фондів у місяцях: що вводять - 7, що вибувають - 10. Термін служби основних фондів - 10 років.

Визначити щорічний розмір амортизаційних відрахувань.

Задача 2.

Обсяг валової продукції становить 26325 тис. грн. Вартість основних фондів на початок року склала 9735 тис. грн. Приріст основних фондів з 1 квітня становив 2000 тис. грн. Вибуття основних фондів з 1 серпня склало 190 тис. грн. Визначити середньорічну вартість основних фондів, показники фондівіддачі та фондомісткості.

Задача 3.

Визначити всі види вартісної оцінки металоріжучого верстата, якщо відомо, що верстат був придбаний за ціною 7,1 тис. грн, доставка та монтаж – 0,68 тис. грн. Норма амортизації – 15%. Термін експлуатації – 5 років. Через три роки оптові ціни на металоріжучі верстати були переглянуті й оптова ціна становила 6,7 тис. грн. Витрати на доставку та монтаж зменшилися на 0,18 тис. грн. Як змінилися первісна та залишкова вартість після перегляду?

Задача 4.

На підприємстві тривалість робочої зміни дорівнює 8 годинам при планових перервах на проведення ремонтних робіт 1 година. За паспортними даними годинна продуктивності верстата складає 50 виробів.

Фактичний час роботи верстата становить 6 годин, вироблено 234 вироби. Визначити:

- а) коефіцієнт екстенсивного використання устаткування;
- б) коефіцієнт інтенсивного використання устаткування;
- в) коефіцієнт інтегрального (за часом і продуктивністю) використання устаткування.

Тестування

1. Сукупність засобів праці, що беруть участь у виробничому процесі тривалий час і переносять свою вартість на вартість виготовленої продукції частинами – це:

- а) основні фонди підприємства;
- б) основні засоби підприємства;
- в) виробничі фонди підприємства.

2. До основних фондів не належать:

- а) машини;
- б) обладнання;
- в) земельні ділянки.

3. Матеріальні ресурси, які підприємство утримує з метою використання в процесі виробництва товарів, очікуваний строк експлуатації яких становить більше 1 року – це:

- а) оборотні фонди підприємства;
- б) основні засоби підприємства;
- в) основні фонди підприємства.

4. Виробничі ресурси, за допомогою яких відбувається обробка і виготовлення предметів праці – це:

- а) основні засоби;
- б) предмети праці;
- в) засоби праці.

5. Що не входить до видів основних фондів підприємства:

- а) гуртожиток;
- б) передавальні пристрої;
- в) багаторічні насадження.

6. У загальній структурі основних фондів підприємства основні фонди виробничого призначення становлять:

- а) 75%;
- б) 80%;
- в) 90%.

7. За використанням основні фонди поділяються на:

- а) запасні;
- б) основні;
- в) недіючі.

8. До оборотних фондів належать:

- а) інструменти;
- б) матеріали;
- в) сировина.

9. Облікословних фондів проводиться у одиницях виміру:

- а) лише у вартісних;
- б) лише у натуральних;
- в) у вартісних і натуральних;
- г) усе залежить від особливостей конкретного підприємства.

10. Основні фонди зараховуються на баланс підприємства за вартістю:

- а) первісною;
- б) відновленою;
- в) залишковою;
- г) ліквідаційною.

11. Вартість основних фондів без врахування зносу відображає вартість:

- а) повна;
- б) залишкова;
- в) ліквідаційна;
- г) амортизована.

12. Залишкова вартість основних фондів визначається як різниця між:

- а) первісною та ліквідаційною вартістю;
- б) відновленою та первісною вартістю;
- в) відновленою та ліквідаційною вартістю;
- г) первісною вартістю та вартістю зносу.

13. Які з перелічених засобів виробництва не належать до основних фондів:

- а) транспортні засоби;
- б) будинок культури;
- в) приміщення цеху;
- г) обладнання для станків;
- д) засоби обчислювальної техніки;
- е) передавальні пристрої;
- є) основні матеріали;
- ж) споруди;
- з) паливо.

14. Фізичний знос основних фондів – це:

- а) поступове перенесення їх вартості на собівартість випущеної продукції;
- б) втрата частини їх вартості під впливом науково-технічного прогресу;
- в) поступова втрата споживчої вартості, яка обумовлена не тільки їх функціонуванням, але і бездіяльністю;
- г) втрата частини їх вартості під впливом інфляції.

15. Моральний знос першого роду виникає за умови:

- а) знецінювання основних фондів внаслідок здешевлення їх відтворення;
- б) появи на ринку основних фондів з аналогічними споживчими якостями за більш низькою ціною;
- в) знецінювання основних фондів внаслідок використання більш продуктивних засобів праці;
- г) правильні відповіді «а» і «б».

16. Амортизація основних фондів – це:

- а) зношення основних фондів;
- б) процес перенесення вартості основних фондів на собівартість продукції, що виготовлюється;
- в) відтворення основних фондів;
- г) витрати на утримання основних фондів

17. За цим методом амортизації амортизаційні відрахування розподіляються рівномірно протягом всього року експлуатації основних фондів з врахуванням ліквідаційної вартості:

- а) прямолінійним;
- б) зменшення остаточної вартості;

- в) кумулятивним;
- г) виробничим.

18. Фондомісткість – це відношення:

- а) середньорічної вартості основних фондів до обсягу випуску продукції;
- б) обсягу випуску продукції до середньорічної вартості фондів;
- в) річної суми прибутку до середньорічної вартості фондів;
- г) середньорічної вартості основних фондів до середньооблікової чисельності виробничого персоналу.

19. Фондоозброєність – це відношення:

- а) середньорічної вартості основних фондів до обсягу випуску продукції;
- б) обсягу випуску продукції до середньорічної вартості фондів;
- в) річної суми прибутку до середньорічної вартості фондів;
- г) середньорічної вартості основних фондів до середньооблікової чисельності виробничого персоналу.

20. Оборотні кошти підприємства – це:

- а) гроші в касі підприємства та на банківських рахунках;
- б) кошти, авансовані у виробничі оборотні фонди та фонди обігу;
- в) предмети праці;
- г) виробничі запаси і готова продукція.

21. Структура оборотних активів – це:

- а) співвідношення між окремими їх елементами;
- б) сукупність їх окремих елементів або статей;
- в) співвідношення між окремими їх елементами та загальною їх сумою.

23. Власні джерела формування оборотних коштів – це:

- а) кошти, що не належать підприємству, однак через діючу систему розрахунків знаходяться в його обороті;
- б) кошти підприємства, якими вони покривають мінімальні обсяги оборотних активів, потрібних для нормальної діяльності;
- в) кошти, отримані у виді банківських кредитів;
- г) резерви сумнівних боргів.

24. Показники ефективності використання оборотних коштів – це:

- а) фондівдача;
- б) коефіцієнт обертання;
- в) коефіцієнт ефективності;
- г) коефіцієнт завантаження.

25. Норматив оборотних коштів – грошовий вираз вартості:

- а) мінімальних запасів товарно-матеріальних цінностей;
- б) максимально допустимих запасів сировини і матеріалів;
- в) оборотних фондів підприємства;
- г) готової продукції підприємства;
- д) оборотних виробничих фондів і фондів обігу підприємства.

Практичне заняття № 3

Тема: Персонал і продуктивність праці.

План практичного заняття

1. Кадровий потенціал підприємства: класифікація і структура виробничого потенціалу.
2. Продуктивність праці: економічна суть і методи вимірювання.
3. Планування зростання продуктивності праці за техніко-економічними чинниками.
4. Баланс робочого часу середньооблікового працівника.

Контрольні запитання до теми

1. Поясніть сутність категорій «продуктивність праці», «інтенсивність праці», «ефективність праці», «якість праці».
2. Охарактеризуйте показники та методи вимірювання продуктивності праці.
3. Проаналізуйте фактори підвищення продуктивності праці.
4. Здійсніть класифікацію резервів ефективного використання робочого часу.

Практичні завдання

Задача 1.

Для підвищення конкурентоспроможності підприємства передбачається здійснити у запланованому періоді наступні заходи:

- в результаті впровадження нового технологічного процесу знизити трудомісткість на 5%;
- замінити частину застарілих станків, на яких працює 15% основних робітників (продуктивність станків підвищиться на 50%);
- централізувати організацію ремонтних робіт, що дасть можливість скоротити чисельність робітників, зайнятих ремонтом, із 120 до 85 чоловік;
- скоротити внутрішньозмінні втрати робочого часу з 10 до 5%.

Як у цих умовах підвищиться продуктивність праці, якщо на підприємстві зайнято 1400 робітників, з них 60% складають основні робітники?

Задача 2.

За рахунок оновлення обладнання виробіток продукції на одного робітника підвищиться у запланованому періоді з 68000 до 64000 грн. на рік. Обсяг випущеної продукції складе при цьому 180 млн. грн.

Якими будуть ріст продуктивності праці та економія робочої сили?

Задача 3.

У році, що минув, нормована трудомісткість виробу А склала 800 нормо-годин, а фактичні витрати праці – 660 год. У плановому році передбачається змінити технологічний процес, що дозволить знизити трудомісткість виробу на 200 нормо-годин.

На скільки відсотків підвищиться при цьому продуктивність праці, якщо у запланованому періоді виконання норм передбачається на рівні 115%?

Задача 4.

За рахунок механізації виробництва трудомісткість виготовлення виробів знизилася на 20%, а економія чисельності робітників становила 75 осіб, при їх загальній чисельності 2100 осіб.

Визначити загальне зростання продуктивності праці, в тому числі за рахунок зниження трудомісткості виробництва продукції та економії чисельності робітників. Зробити висновки.

Практичне заняття № 4

Тема: Організація заробітної плати.

План практичного заняття

1. Поняття, види та принципи оплати праці.
2. Тарифна система оплати праці.
3. Форми і системи заробітної плати.
4. Формування фонду оплати праці.

Контрольні запитання до теми

1. Що таке нормативи з праці?
2. Що забезпечує застосування нормативів праці?
3. Як диференціюються нормативи по сферах застосування?
4. Як визначити норму обслуговування верстатів?
5. Як встановити норму часу за допомогою аналітичного методу?
6. Як здійснити нормування часу за допомогою нормативів?
7. Що таке перегляд норм виробітку?
8. Що таке норма обслуговування?
9. Вплив кваліфікації на розмір заробітної плати.
10. Які особливості відрядної форми оплати праці?

Тематика рефератів

1. Мотивація працівників на сучасному етапі.
2. Організація заробітної плати на сучасному етапі.
3. Тарифно-кваліфікаційний довідник, його призначення.
4. Роль оплати праці у відтворенні робочої сили.
5. Сучасні системи оплати праці.
6. Мінімальна заробітна плата, її роль у соціальному захисті населення.

Практичні завдання

Задача 1.

Годинна тарифна ставка 1 розряду – 25,2 грн., тарифний коефіцієнт 5 розряду 1,5.
Норма виробітку 2 деталі за годину. Визначити середню розцінку за один виріб.

Задача 2.

Посадовий оклад інженера 5680 грн. за місяць. Із 22 днів за графіком ним відпрацьовано 17 днів (5 днів хворів). З фонду матеріального заохочення йому нарахована премія в розмірі 25% фактичного заробітку. Обчислити місячну заробітну плату інженера з урахуванням премії.

Задача 3.

Робітник 4 розряду виготовив за місяць 1700 деталей. Годинна тарифна ставка 1 розряду – 22,20 грн., тарифний коефіцієнт 4 розряду – 1,33; норма виробітку – 10 деталей за годину. Визначити відрядний заробіток робітника за місяць.

Задача 4.

Місячний оклад економіста фірми – 6650 грн. Розрахувати суму його заробітної плати за поточний місяць, якщо з 23 робочих днів за графіком він працював 20 днів: 2 дні хворів, а один день виконував державні обов'язки із збереженням заробітної плати. Розмір премії з фонду матеріального заохочення в поточному місяці – 28% окладу, в минулому місяці, де було 22 робочих дні за графіком, розмір премії становив 26% окладу.

Задача 5.

За місяць (192 години) робітник виготовив 600 деталей. Норма часу на одну деталь – 20 хв., годинна тарифна ставка даного розряду – 1,6 грн. За виконання місячної норми нараховується премія у розмірі 11% відрядного заробітку і 1% - за кожен процент перевиконання норми. Обчислити місячний заробіток робітника за відрядно-преміальною системою оплати праці.

Практичне заняття № 5

Тема: Витрати виробництва. Собівартість продукції.

План практичного заняття

1. Поняття витрат та собівартості продукції.
2. Класифікація витрат і структура собівартості.
3. Витрати, які входять до собівартості продукції.
4. Планування собівартості продукції підприємства.

Контрольні запитання до теми

1. Визначте економічну сутність поточних витрат підприємства, їх склад.
2. Розкрийте економічну сутність собівартості продукції як економічної категорії та показника, який характеризує ефективність роботи підприємства.
3. Визначте, які витрати входять до собівартості продукції.
4. За якими ознаками характеризують витрати, які входять до собівартості продукції?
5. Розкрийте особливості та відмінні риси постійних та змінних витрат.

Практичні завдання

Задача 1.

У звітному періоді підприємство придбало сировини на суму 169 тис. грн і обладнання на суму 120 тис. грн. У виробництво протягом звітного періоду було видано сировини на суму 140 тис. грн. Обладнання введено в експлуатацію і по ньому нараховано амортизацію в розмірі 21 тис. грн. Визначити витрати звітного періоду.

Задача 2.

Визначити цехову, виробничу і повну собівартість продукції, виготовленої в березні, за таких даних:

- вартість витраченої сировини — 300 тис. грн.;
- заробітна плата основних робітників — 25 тис. грн.;
- нарахування на заробітну плату основних робітників — 5,5 тис. грн.;
- витрати на утримання обладнання цехів підприємства — 18 тис. грн.;
- амортизація будівлі виробничого корпусу — 27 тис. грн.;
- витрати на оренду приміщення офісу — 19 тис. грн.;
- заробітна плата адміністративно-управлінського персоналу — 30 тис. грн.;
- нарахування на заробітну плату адміністративно-управлінського персоналу — 6,6 тис. грн.;
- витрати, пов'язані з дослідженням ринку — 15 тис. грн.;
- витрати на оплату енергії, спожиту підприємством під час виготовлення продукції — 17,5 тис. грн.

Задача 3.

Підприємство виготовляє три види продукції в таких обсягах: А — 100 тис. шт., Б — 80 тис. шт., В — 110 тис. шт. Собівартість виготовлення одиниці продукції А — 40 грн., Б — 58 грн., В — 46 грн. Обчислити річну собівартість товарної продукції підприємства.

Практичне заняття № 6

Тема: Ціни і тарифи. Прибуток і рентабельність.

План практичного заняття

1. Поняття і види цін на продукцію підприємства.
2. Ціноутворення у промисловості.
3. Методи ціноутворення в умовах ринку. Ціна і якість.
4. Формування цін.
5. Економічна сутність доходу і прибутку підприємства.
6. Розрахунок і використання прибутку підприємства.
7. Поняття і показники рентабельності виробництва.
8. Методи розрахунку рентабельності.

Тестування

1. Ціна товару – це:

грошовий вираз вартості товару
грошова форма затрат праці, необхідної для виробництва продукції
грошовий вираз витрат виробництва
виробнича собівартість плюс чистий дохід

2. Ціна як економічна категорія виконує функції:

обліково-аналітичну
адміністративну
стимулюючу

інноваційну

3. Ціни, за якими визначається розрахункова вартість у будівництві, реконструкції, переоснащенні будівель і споруд, називаються:

оптовими
роздрібними
кошторисними
закупівельними

4. Основу структури ціни виробника продукції становлять:

собівартість
прямі податки
прибуток
виручка

5. Зазначте, в яких цінах передбачено включення транспортних витрат у ціну товару

ввізних
франко-
зональних
державних

6. Зазначте неправильні твердження:

за закупівельними цінами торговельні організації реалізують продукцію населенню
тарифи на оплату житлово-комунальних послуг для населення регулюються центральними органами влади
ціна “франко-станція відправлення” означає, що всі витрати, пов’язані з доставкою продукції, бере на себе покупець
ціна “франко-склад споживача” означає, що всі витрати з транспортування продукції бере на себе постачальник

7. Прибуток – це:

дохід від продажу продукції
частина доходу, що залишається підприємству після відшкодування усіх витрат, пов’язаних з виробництвом, реалізацією продукції та іншими видами діяльності
загальний дохід підприємства після його оподаткування
різниця між доходом і виробничою собівартістю продукції

8. Операційний прибуток – це:

загальний прибуток підприємства, одержаний від усіх видів діяльності, до його оподаткування і розподілу
прибуток від спільної діяльності підприємств, процент з реалізації акцій, облігацій та інших паперів, штрафи, що сплачуються іншими підприємствами за порушення договірних зобов’язань, доходи від володіння борговими зобов’язаннями, роялті
прибуток, що визначається коригуванням балансового прибутку на операційні витрати
прибуток, що поступає у розпорядження підприємства після сплати податку на прибуток

9. Рентабельність – це:

абсолютний показник, що характеризує рівень ефективності роботи підприємства
відносний показник, що характеризує рівень ефективності роботи підприємства
абсолютний показник, що характеризує рівень збитковості роботи підприємства
відносний показник, що характеризує рівень збитковості роботи підприємства

10. Показники рентабельності:

в меншій мірі, ніж прибуток характеризують результати господарювання

повніше, ніж прибуток характеризують результати господарювання
в однаковій мірі з прибутком характеризують результати господарювання
не можна порівнювати з прибутком для характеристики результатів господарювання

11. Що є прибутком від реалізації продукції?

грошові надходження від реалізації продукції
грошове вираження вартості товару
різниця між вартістю реалізованої продукції та її повною собівартістю
валовий дохід

12. Рівень рентабельності продукції визначається:

відношенням балансового прибутку до обсягу реалізованої продукції
процентним відношенням прибутку від реалізації продукції до повної собівартості
відношенням чистого доходу до середньої вартості майна підприємства
відношенням прибутку до середньої вартості основних фондів і матеріальних оборотних засобів

Практичне заняття № 7

Тема: Виробнича структура промислового підприємства. Виробничий процес.

План практичного заняття

1. Загальна і виробнича структура підприємства.
2. Структура основного виробництва.
3. Просторове розміщення підприємств.
4. Удосконалення виробничої структури.
5. Виробничий процес та його структура. Основні принципи організації виробничого процесу.
6. Види руху предметів праці.
7. Виробничий цикл.

Практичні завдання

Задача 1.

Визначити тривалість технологічного циклу обробки партії деталей у 4 шт. при послідовному, паралельному та послідовно-паралельному видах руху.

Технологічний процес обробки деталі складається із наступних операцій:

- токарна – 8 хв;
- свердлильна – 4 хв;
- шліфувальна – 6 хв;
- фрезерувальна – 10 хв.

Задача 2.

Визначити виробниче завдання пакувальної дільниці. Дані:

- цех має три потокові лінії;
- норма використання кожної лінії — 8т / зміна;
- відходи виробництва складають - 2 %;
- продукція пакується у контейнери вагою -12 кг.

Задача 3.

На пакуванні готової продукції зайнято три робітники. Перевірити правильність норм виробітку на дільниці.

Дані для розрахунку:

- тривалість пакування одного коробу - 1,5 хв.;
- норма виробітку за зміну ($T_{зм} = 480$ хв.) - 800 коробів;
- тривалість $T_{п.з.}$, $T_{р.п.}$ та $T_{ом}$ - 30хв.

Задача 4.

Розрахувати чисельність робітників для наклеювання етикеток:

- змінна норма виробітку одного робітника - 800 етикеток;
- планова норма виробітку - 110%;
- змінне виробниче завдання на дільниці - 4000 шт.

Тестування

1. Виробнича структура підприємства – це:

склад виробничих підрозділів підприємства із зазначенням зв'язків між ними
сукупність усіх виробничих та управлінських підрозділів підприємства
склад виробничих підрозділів із зазначенням їх функцій
територіально відокремлена частина підприємства

2. Адміністративно відокремленою частиною підприємства, де виконується певний комплекс робіт відповідно до спеціалізації підприємства, є:

робоче місце
виробнича дільниця
цех
технологічна лінія

3. Основою побудови безцехової виробничої структури є:

робоче місце
виробнича дільниця
виробниче відділення
технологічна лінія

4. Виробничі процеси поділяються на основні, допоміжні та обслуговуючі за таким показником:

перебігом у часі
обсягом вироблюваної продукції
номенклатурою продукції, що виробляється
функціональним призначенням

5. Технологічні процеси, обсяг вироблюваної продукції в яких обчислюється в натуральних одиницях, називаються:

циклічними
дискретними
безперервними
натуральними

6. Виробничий процес, який здійснюється працівником за допомогою машин (механізмів), називається:

автоматичним
автоматизованим
механізованим
машинним

7. Виберіть неперервні виробництва:

ремонт тролейбусів та трамваїв;
ремонт й виробництво деталей та оснастки
виробництво сірчаної кислоти
випуск приладів з використанням конвеєрного виробництва.

8. Необхідність оперативної адаптації виробничого процесу до зміни організаційно-технічних умов виробництва сформульована у принципі:

гомеостатичності
гнучкості
прямотечійності
автоматичності

9. Одночасне виконання окремих операцій та процесів передбачає принцип:

паралельності
безперервності
ритмічності
спеціалізації

10. Забезпечення найкоротшого шляху проходження виробами всіх стадій виробничого процесу відображає такий принцип його організації, як:

спеціалізація
економічність
ритмічність
прямоточність

11. Технологічний процес - це:

процес, тотожний виробничому
сукупність технологічних операцій з перетворення сировинно-матеріальних ресурсів на готову продукцію
безперервний процес оновлення технології основних фондів на підприємстві.

12. Період часу, протягом якого виріб проходить усі стадії виробничого процесу і перетворюється на готову продукцію, називається:

технологією
основними операціями
виробничим циклом
періодом оброблення

Практичне заняття № 8

Тема: Типи виробництва. Методи організації виробництва. Системи обслуговування виробництва.

.

План практичного заняття

1. Одиничне виробництво, його особливості.
2. Характеристика серійного виробництва.

3. Характеристика масового виробництва.
4. Потоків виробництво, класифікація видів за основними ознаками.
5. Непотокове виробництво та його характеристика.
6. Ремонтне господарство підприємства.
7. Інструментальне господарство підприємства.
8. Транспортне господарство підприємства.
9. Матеріально-технічне забезпечення.
10. Складське господарство.
11. Енергетичне господарство.

Практичні завдання

Задача 1.

Розрахувати трудомісткість ремонту обладнання за період ремонтного циклу.

Вихідні дані: Ремонтний цикл на машинобудівному підприємстві становить 3 роки. Міжремонтний період середнього ремонту - 6 місяців, поточного - 90 днів, міжоглядового періоду - 15 днів. Трудомісткість одного середнього ремонту - 1200 нормо-год, поточного - 120 нормо-год, огляду - 60 нормо-год.

Задача 2.

Розрахувати загальну та середню ремонтоскладність ремонту обладнання підприємства. На підприємстві встановлено три одиниці обладнання 5 категорії ремонтоскладності, два - четвертої, 8 — десятої категорії ремонтоскладності. Трудоемність ремонту першої категорії складності - 35 люд./год.

Задача 3.

Розрахувати чисельність ремонтної бригади для ремонту обладнання підприємства. Дані:

- згідно кошторису трудоемність ремонту - 20 тис. люд. / год;
- тривалість ремонтного періоду 150 днів;
- додаткова відпустка робітника 6 днів, планові неявки на роботу - 2 дні;
- коефіцієнт виконання норм - 110%.

Задача 4.

Скласти плановий кошторис на виконання ремонтних робіт. Дані:

- вартість основних фондів ремонтного цеху - 915 тис. грн.;
- норма амортизації основних фондів - 7,2%;
- чисельність робітників ремонтного цеху - 128 осіб;
- середньомісячна зарплата одного робітника - 8450 грн.;
- нарахування на фонд зарплати 22%;
- вартість ремонтних матеріалів - 652 тис. грн.;
- витрати електроенергії - 75 тис. кВт.;
- встановлена потужність підстанції заводу - 1200 кВт;
- тариф за споживання електроенергії = 95,6 коп. / кВт.;
- заявлена потужність 920 кВт;
- тариф на заявлену потужність 98,4 коп. за кВт.;
- термін споживання 12 місяців;
- цехові витрати - 85% від фонду зарплати.

Задача 5.

Розрахувати кількість автотранспортувачів, які транспортують вантаж до чотирьох складів підприємства. Дані:

- вантажопідйомність автотранспортувача - 1,5 т;
- вантажний потік за зміну 28 т.;
- довжина маршруту - 1800 м.;
- середня швидкість руху - 40 км. / год.;
- тривалість завантаження - 4 хв.;
- тривалість розвантаження - 2 хв.;
- планові простої - 5% робочого від часу зміни;
- тривалість зміни 480 хв.

Задача 6.

На підприємстві впроваджена система постачання сировини з фіксованим інтервалом поставки. Розрахувати тривалість інтервалу за такими даними:

- річний фонд робочого часу підприємства - 330 днів;
- плановий обсяг поставок сировини протягом року – 20 тис. т.;
- оптимальний розмір запасу - 150 т.

Задача 7.

Визначити капіталоємність складського обороту. Дані:

- вартість капіталу в обороті - 1,5 млн. грн.;
- оборотність товару - 8 обертів;
- обсяг товару - 1200 т.

Тестування

1. Вкажіть основні завдання ремонтного господарства на підприємстві:

- а) ремонт та відновлення інструменту
- б) модернізація обладнання
- в) будівництво нових цехів та ділянок
- г) ремонт та раціональна експлуатація обладнання

2. Ремонтним господарством керує відділ:

- а) головного конструктора
- б) головного енергетика
- в) головного механіка
- г) планово-економічний

3. Структура ремонтного циклу відображає:

- а) перелік капітальних, середніх, малих ремонтів і оглядів
- б) співвідношення між капітальним ремонтом і оглядами
- в) співвідношення між усіма видами ремонтів
- г) співвідношення між середнім ремонтом і оглядами
- д) співвідношення між малим і середнім ремонтами

4. Метод організації інструментального господарства, при якому кожний цех підприємства самостійно забезпечує своє виробництво необхідними інструментами та оснащенням, називається:

- а) децентралізованим
- б) централізованим
- в) змішаним

г) комбінованим

5. До основних напрямів вдосконалення інструментального господарства в галузі організації його роботи не відносяться:

- а) застосування прогресивних систем та методів забезпечення робочих місць інструментом та оснащенням
- б) вдосконалення форм контролю та технічного нагляду за станом інструменту
- в) створення спеціалізованих складів інструменту та технологічного оснащення
- г) спрощення конструкції виробів

6. Як називається загальна кількість вантажів, яку необхідно перемістити на підприємстві за визначений проміжок часу?

- а) вантажопотік
- б) вантажообіг
- в) транспортотік

7. Вантажопотоки — це:

- а) обсяг вантажів, що ввозиться на підприємство
- б) обсяг вантажів, перевезених транспортом у певному напрямі
- в) зовнішній і внутрішній вантажооборот підприємства
- г) кількість транспортних засобів за видами
- д) обсяг вантажів, що вивозяться з підприємства

8. Маятникова система маршрутів транспортних засобів передбачає, що:

- а) рух транспорту відбувається між двома пунктами
- б) рух транспорту здійснюється із одного пункту в кілька інших по чергові
- в) рух транспорту з одного пункту в інший відбувається по колу
- г) перевезення здійснюються поза межами підприємства

9. За характером матеріальних ресурсів, що зберігаються, склади поділяють на:

- а) універсальні
- б) проміжні
- в) початкові
- г) спеціалізовані
- д) кінцеві

10. Склади для зберігання готової продукції підпорядковані відділу:

- а) матеріально-технічного постачання
- б) інструментального
- в) головного механіка
- г) збуту
- д) головного енергетика

11. Головне завдання енергетичного господарства полягає у

- а) безперебійному забезпеченні виробництва всіма видами енергії
- б) у виробництві необхідних видів енергоресурсів
- в) у доведенні енергоресурсів до споживачів

12. В енергетичних балансах відображаються:

- а) джерела надходження енергоресурсів;
- б) централізоване енергопостачання;
- в) собівартість виробництва енергії;
- г) напрямки використання енергоресурсів;
- д) чисельність працівників

Практичне заняття № 9

Тема: Формування якості та забезпечення конкурентоспроможності продукції.

План практичного заняття

1. Якість продукції: показники та оцінка рівня.
2. Стандартизація і сертифікація продукції.
3. Показники конкурентоспроможності продукції.

Практичні завдання

Задача 1.

Проаналізуйте частку нових виробів у загальному їх обсязі за даними таблиці.

Показники	План	Факт
Кількість видів продукції	86	94
в т. ч. нових видів	22	18
Обсяг виробництва продукції у гуртових цінах підприємства, тис. грн	4900	5000
в т. ч. нових видів, тис. грн	1620	1280

Задача 2.

Консервним заводом заплановано виготовити у плановому році 110 тис. умовних банок овочевих консервів, у тому числі вищого сорту 65% загальної кількості. Ціна одиниці продукції першого сорту 1,5 грн, а до ціни вищого сорту встановлена надбавка в розмірі 20% ціни першого сорту.

Визначити коефіцієнт сортності продукції на заводі у плановому році та його зміну порівняно зі звітним, якщо у звітному році коефіцієнт сортності становив 0,92.

Задача 3.

Підприємство планує підвищити якість основного виду продукції. Прибуток від реалізації одиниці продукції старого зразка становить 100 грн, прибуток від реалізації новинки – 190 грн на одиницю.

Питомі додаткові капітальні вкладення, що пов'язані з підвищенням якості продукції, становлять 50 000 грн.

Обчислити річний економічний ефект від виробництва продукції підвищеної якості, враховуючи, що річний обсяг продукції складає 3000 виробів.

Практичне заняття № 10

Тема: Планування діяльності підприємства. Планування виробничої програми підприємства.

План практичного заняття

1. Зміст та основні принципи планування діяльності підприємства.

2. Поняття планів та їх систематизація.
3. Стратегічне планування діяльності.
4. Тактичне та оперативне планування.
5. Планування виробничої програми підприємства.

Практичні завдання

Задача 1.

У механічному цеху встановлені і діють 45 верстатів типу А і 30 верстатів типу Б.

Відповідно випускаються деталі двох видів. У звітному році 260 робочих днів, режим роботи – двозмінний, тривалість зміни – 8 год. Регламентовані зупинки устаткування щозміни становлять 2% від номінального фонду часу для верстатів типу А, 5% – для верстатів типу Б і по 45 хв витрачається для кожного типу верстатів на підготовчо-завершальні роботи.

Трудомісткість виготовлення однієї деталі на верстатах типу А – 0,5 нормо-год., на верстатах типу Б – 0,35 нормо-год. Коефіцієнт використання верстатів типу А – 0,8; верстатів типу Б – 0,7.

Визначити річну виробничу потужність механічного цеху окремо з випуску деталей типу А і типу Б, а також фактичну кількість виготовлених деталей.

Задача 2.

Ткацька фабрика працює в дві зміни (пзм = 2 зм/добу), а кількість ткацьких верстатів, встановлених на початок року, $m_{вх} = 500$ од.

Із першого квітня року, що розглядається, було встановлено (введено) $m_{вв} = 60$ верстатів, а з 1 липня – виведено $m_{вив} = 50$ верстатів того самого найменування.

Кількість робочих днів за рік – $n_p = 260$ днів, плановий відсоток регламентованих перерв $\alpha = 5\%$, годинна (паспортна) продуктивність одного верстата $\alpha_{год}^H = 4$ – м тканини за годину. Валовий обсяг випуску продукції за рік становить $V_{пр} = 7500$ тис. м.

Визначити середню виробничу потужність фабрики з випуску тканини за рік і середній коефіцієнт використання цієї потужності.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

1. Господарський кодекс України // Верховна Рада України. - Київ: "Велес".2008. -168 с.
2. Податковий кодекс України / Станом на 1.01.2011 року // Верховна Рада України. - Офіц. вид. - К.: Парламентське вид-во, 2010. - 504 с.
3. Цивільний кодекс України: Офіційне видання // Міністерство юстиції України.
- Київ: ЮРИНКОМ ІНТЕР.-2004.-464с.
4. Аветисова А.О.Економіка підприємства: навч. посіб. / А. О. Аветисова, Н.С. Палій, Ю.Ю. Юрченко; Донецький нац. ун-т економіки і торгівлі ім. М.Туган-Барановського, - Донецьк: ДонНУЕТ, 2011. – 208 с.
5. Власова Н.О. Фінанси підприємств: навч. посібник / Н. О. Власова, О. А. Круглова. - К.: Центр учбової літератури, 2007.-271 с.
6. Грішнова О. А. Економіка праці та соціально-трудові відносини: підручник / О.А. Грішнова ; 3-тє вид., випр. і доп. — К.: Т-во "Знання", КОО, 2007. - 559 с.
7. Данилюк М. О. Фінансовий менеджмент: Навчальний посібник. - К.: Центр навчальної літератури, 2004. - 204с.
8. Дядечко Л.П. Економіка туристичного бізнесу: навч. посіб. – Донецьк: ДонДУЕТ, 2006. – 224 с.
9. Економіка та організація виробництва: підручник / За ред. В.Г. Герасимчука, А.Е. Розенплентера. — К.: Знання, 2007. — 678 с.
10. Економіка та організація діяльності об'єднань підприємств: Навчальний посібник. - К.: ВД "Професіонал", 2005. – 272 с.
11. Економічний ризик та методи його вимірювання: навчальний посібник. - Київ:Центр навчальної літератури, 2003.- 188с.
12. Завіновська Г.Т. Економіка праці: навч. посібник. – К.: КНЕУ, 2003. -356с.
13. Загорна Т.О. Економічна діагностика: Навчальний посібник. - К.: Центр учбової літератури, 2007. - 400 с.

Економіка, організація та планування [Текст]: методичні вказівки до виконання практичних робіт для здобувачів освітньо-професійного ступеня фаховий молодший бакалавр 4 курсу, галузь знань 13 Механічна інженерія спеціальності 133 Галузеве машинобудування денної форми навчання / уклад. В.М. Шмаль. - Любешів: ВСП «Любешівський ТФК Луцького НТУ», 2023. – с.25

Комп'ютерний набір і верстка :	В.М. Шмаль
Редактор:	В.М. Шмаль

Підп. до друку _____ 2023 р. Формат А4.
Папір офіс. Гарн. Таймс. Умов. друк. арк. _____
Обл. вид. арк. _____ Тираж 15 прим.